

Mokytojų vertinimo įgūdžių tobulinimo gairės

Šios gairės apima keletą klausimų. Jų tikslas yra:

- pateikti trumpą informaciją, kuri numato Vertinimo vietą Europos bendrųjų principų plėtotėje,
- pateikti informaciją apie Vertinimo principus ir tipus bei jų taikymą,
- sukurti mokymo bei mokymosi priemonės, reikalingas Vertinimo mokymo programoms mokytojams ir ugdytojams,
- pateikti galimų Vertinimo mokymo programų pavyzdžius, pagrįstus dizainu, vykdymu, testavimu ir vertinimu mokymo būdų ir medžiagų, naudojamų bandomosiose mokymo programose, vykusiose Lietuvoje ir Suomijoje.
- pateikti darbo apibrėžimus ir pagrindinių sąvokų pavyzdžius

Taikymas

Atsižvelgiant į platų ir įvairų Vertinimo kontekstą, reikia pabrėžti, kad šios Gairės nėra vienintelis vertinimo modelis, kurį reikėtų naudoti kiekvienoje mokymo ir ugdymo situacijoje. Vykdam šį projektą tikimasi pasiekti lankstumo, kad tie, kurie naudosis šiomis Vertinimo Gairėmis, galėtų jas įvairiai taikyti skirtinguose kontekstuose. Tačiau, kad paplistų Europoje, reikia, kad tai vyktų pagal iš anksto suderintą plėtros planą ir bendrai sutarus dėl bendrų vertinimo koncepcijų. Tai yra šių gairių pagrindas, bet tikimasi, kad jų taikymas bus pakankamai lankstus, atsižvelgiant į skirtingų vartotojų poreikius. Pačiame projekte dalyvaujančias grupes sudaro profesijos mokytojai ir ugdytojai, mokytojai-praktikai ir vertintojai-praktikai.

Gairės leis mokytojams ir ugdytojams sukurti mokymo programas skirtingoms grupėms, atsižvelgiant į jų tikslus ir poreikius. Įvairios Gairių dalys gali laisvai būti panaudotos mokymo medžiagoms paruošti ar pritaikytos konkrečioms reikalavimams. Tiek šios Gairės, tiek bendri mokymo/si šaltiniai gali būti panaudoti ar prisidėti prie specialiai kuriamų mokymo programų formaliam įvertinimui gauti (įskaitant pažymėjimų gavimą). Jas taip pat galima įtraukti ir į jau egzistuojančias mokymo programas.

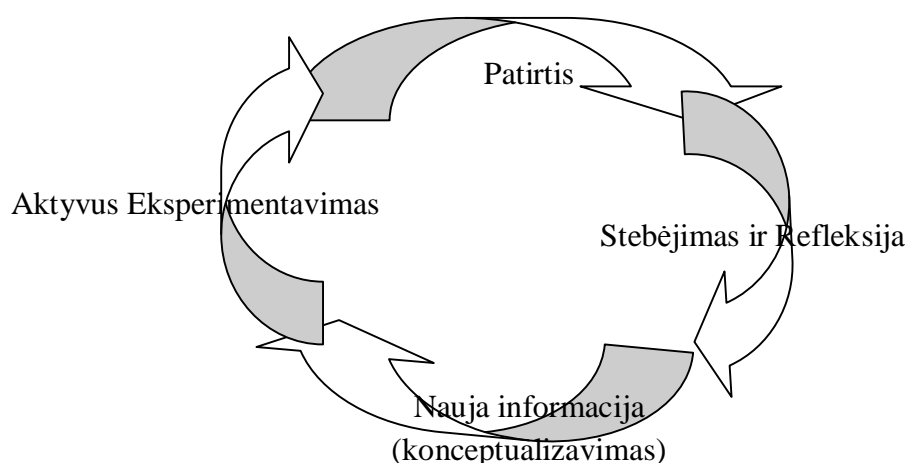

Naudojantis šiame projekte sukurtais šaltiniais, juos adaptavus ar papildžius pagal poreikius, bus galima įvairiai organizuoti mokymo programas, pavyzdžiui:

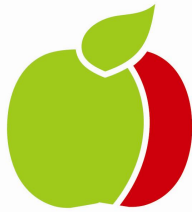
- tęstinis profesinis tobulėjimas (CPD) savarankiškas trumpas kursas (pilnas ar dalinis lankymas) praktikuojantiems mokytojams ir ugdytojams
- pripažintas įteikiant CPD sertifikatą sėkmingai baigus kursą arba suteikiant Europos Kreditų Perdavimo taškų (taip kaip Suomiių šio projekto bandomosiose programose)
- interguotas mokymo programoje mokytojams ir ugdytojams įgyjant profesiją
- pripažintas, sėkmingai baigus, suteikiant taškų, atitinkančių mokymo programos, kurios dalį sudaro, struktūrą

Darbo metodas

Šiuo požiūriu atrodo, kad kuriant ir diegiant Vertinimo medžiagą ir programas, projektas įgijo tam tikrą strategiją tobulinant mokytojų bei ugdytojų profesines žinias ir įgūdžius. Kartais vadinamas 'aktyviuoju mokymu', šis metodas yra iš tikrųjų vienas iš įtraukiančių į 'mokymosi veiklą'. Šioje veikloje išmokstama *per* veiklą, įsitraukiant į procesą apie kurį yra mokomasi. Taip pat mokomasi *iš* veiklos, po jos apgalvojant procesus, kuriuose buvo dalyvauta. Šis metodas paremtas gerai žinomu Kolb'o eksperimentiniu mokymosi ciklu, apibūdinamu žemiau.

Kolb, D.A. (1984)

Studentas mokosi veikdamas, ne tik klausydamas. Įsitraukiant į naują mokomąją veiklą ir vėliau ją apgalvojant, šios patirties rezultate galima daryti tolimesnius pakeitimus (praktikuoti). Studentai nesimoko pasyviai, tiesiog priimdami žinias iš kitų, bet mokosi aktyviai įsitraukdami į vertinimo procedūras ir veiklą. Šiam aktyviam mokymuisi įtakos taip pat turėjo ir humanistinis Rogers (1993) bei kitų požiūris. Šiame kontekste mokytojo rolė suprantama kaip mokymosi pagalbininko, o ne tik žinių ir patirties perdavėjo. Toks patirties apmąstymas ir naujas mokymasis, kaip apmąstymų pasekmė ir yra mokymosi visą gyvenimą esmė.

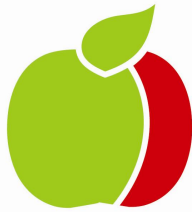
Vertinimas ir Europos nuostatų kilmė

Visoje Europos Bendrijoje ir jos šalyse narėse pagrindinė aksioma yra tai, kad mokymas ir ugdymas turi lemiamos reikšmės tarptautiniam, tautiniam ir individualiam vystymuisi. Todėl yra aiškiai numatyta sukurti bendras esmines mokymą ir ugdymą liečiančias sąvokas ir principus. Šiose gairėse pateikiami plačiausiai naudojami pagrindinių vertinimo principų, esminių procesų apibrėžimai, taip pat ir naujų pasiekimų bei naujų Europos principų iniciatyvų santrauka. Net ir visuotinai sutarus dėl bendrų sąvokų ir procesų, jų taikymas gali skirtis priklausomai nuo sąlygų ir situacijų.

Mokymasis visą gyvenimą

Pastaruosius keletą metų Europoje buvo ypatingai akcentuojamas poreikis gerinti ugdymo kokybę, tiek bendro išsilavinimo, tiek ir profesinio mokymo srityje (pradiniame ir tęstiniame lygyje). Lisabonos Europos Tarybos 2000 kovo mėn, strateginėje deklaracijoje, pavyzdžiui, profesinis ugdymas ir mokymas suvokiamas kaip vienas pagrindinių būdų padaryti ES 'konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje, įgalinčia pastovų ekonominį augimą, užtikrinantį geresnį darbą ir didesnę socialinę sanglaudą.' Mokytojų bei ugdytojų mokymo ir lavinimo tobulinimas buvo ne tik būdas bet tiesiog prioritetas siekiant šių Lisabonos tikslų.

Tačiau mokytojų mokymas taip pat turėtų būti apžvelgiamas platesniame kontekste. Atsižvelgiant į tai, kad Europos ekonomikos vis labiau yra grįstos žiniomis, Europos principai skatina vystyti visų savo darbuotojų mokymosi visą gyvenimą kultūrą. Tačiau, ES pranešime *Europa – atvira mokymuisi visą gyvenimą* (2001 lapkritis) aiškiai sakoma, kad pats mokymasis visą gyvenimą neturi būti susiaurintas iki profesinio mokymosi. Mokymosi visą

gyvenimą tikslai yra „aktyvus pilietiškumas, asmeninis pasitenkinimas, socialinis išitraukimas, taip pat ir įsidarbinimo aspektai.“

Norint pasiekti šių tikslų, kaip sakoma tame pačiame pranešime, reikia sukurti tokią kultūrą, kurioje būtų vertinamas pats mokymasis:

Norint sukurti mokymosi kultūrą reikia aiškiai apibrėžti formalaus, neformalaus ir savaiminio mokymosi vertinimą. Galimybė piliečiams derinti ir vystyti mokymąsi mokykloje, universitete, kursuose, darbe, laisvalaikio metu ar būnant šeimoje parodys, kad visos mokymosi formos gali būti identifikuotos, įvertintos ir pripažintos.

Tokia kultūros permaina reikalauja, kad

reikalingas naujas visapusiškas požiūris į mokymosi vertinimą, kad galima būtų susieti įvairius mokymosi kontekstus ir mokymosi formas, taip pat palengvinti individualų mokymąsi.

Visaapimantis mokymasis

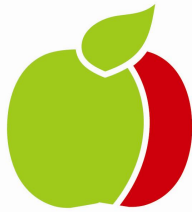
Šio pareiškimo pasekmės gana plačios ir žinoma turi įtakos klausimams, liečiantiems mokymosi vertinimą. Mokymosi visą gyvenimą principai teigia, kad mokymasis gali vykti įvairiuose kontekstuose ir įvairiais būdais. Kartu su mokymusi visą gyvenimą reikia paminėti ir visaapimantį mokymąsi (ES Pranešimas apie mokymąsi visą gyvenimą: 2001).

Visaapimantis mokymasis iš esmės reiškia, kad mokomasi bendraja ir profesine prasme, tiek iš formalaus mokymo ir ugdymo, tiek ir iš asmeninės, socialinės ir profesinės patirties. Taigi, reikia rasti sąsajas tarp šių mokymosi formų ir sukurti mechanizmus, įgalinančius pripažinti *visus* mokymosi būdus, kurių žmogus imasi ir tęsia mokymąsi visą gyvenimą. Mokymasis iš socialinės, asmeninės ir profesinės patirties gali būti neformalaus ar savaiminio mokymosi būdas.

Mokymosi formos

Europos Komisijos (2001) pripažinti apibrėžimai šioms trimis mokymosi formoms skamba taip:

- formalusis mokymasis vyksta mokymo ar ugdymo institucijoje, turi struktūrą (mokymosi tikslai, uždaviniai, mokymosi trukmė ar mokymosi parama), baigus įteikiamas sertifikatas. Formalus mokymasis yra sąmoningai pasirenkamas.
-

- neformalusis mokymasis nėra suteikiamas mokymo ar ugdymo institucijoje ir jis nėra sertifikuojamas. Tačiau jis yra struktūrizuotas, t.y. turi mokymosi tikslus, mokymosi laiką ar paramą. Neformalus mokymasis yra sąmoningai pasirenkamas.
- savaiminis mokymasis kyla iš kasdienės veiklos darbe, šeimoje ar laisvalaikio metu. Jis nėra struktūrizuotas (mokymosi tikslų, laiko ar paramos prasme). Paprastai nėra sertifikuojamas. Savaiminis mokymasis gali būti sąmoningas, nors dažniausiai jis vyksta nesąmoningai (ar atsitiktinai).

Pagrindinis skirtumas šiuose apibrėžimuose yra tarp formalaus, neformalaus mokymosi, kurie siūlo struktūrizuoto mokymosi galimybes ir savaiminio mokymosi, kuris nėra struktūrizuotas. Kitas skirtumas yra tarp formalaus, neformalaus mokymosi, kaip sąmoningos mokymosi veiklos ir savaiminio mokymosi, kaip (dauguma atveju) nesąmoningos.

Neformalus ir savaiminis mokymasis: principai

Europos Tarybos Pirminės išvados dėl neformalaus ir savaiminio mokymosi (2004 gegužė) priėtos Tarybos ir Šalių narių vyriausybių atstovų nustato bendrus Europos principus “skatinančius vystyti aukštos kokybės ir patikimas sistemas neformalaus ir savaiminio mokymosi identifikavimui ir pripažinimui.”

Šie principai buvo suskirstyti į keturias grupes:

- *Individualios teisės*

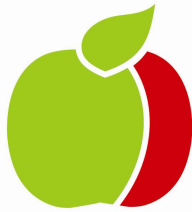
Neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimas ir įteisinimas turėtų iš principo, būti savanoriškas individo požiūriu. Visiems asmenims turėtų būti sudarytos vienodos sąlygos mokymuisi ir su visais turėtų būti elgiamasi vienodai. Turi būti gerbiamos asmens teisės ir privatumas.

- *Tarpininkų įsipareigojimai*

Tarpininkai, atsižvelgdami į savo teises, pareigas ir kompetencijas, turi sukurti sistemas ir priemones neformalaus ir savaiminio mokymosi identifikavimui ir pripažinimui. Jose turėtų būti atitinkami kokybės užtikrinimo mechanizmai. Tarpininkai turėtų patarti, pagelbėti ir informuoti asmenis apie šias sistemas ir būdus.

- *Tikrumas ir pasitikėjimas*

Neformalaus ir savaiminio mokymosi identifikavimo ir pripažinimo procesai, procedūros ir kriterijai turi būti sąžiningi, skaidrūs ir paremti kokybės užtikrinimo mechanizmais.

- *Patikimumas ir teisėtumas*

Neformalaus ir savaiminio mokymosi identifikavimo ir pripažinimo sistemos ir būdai turi gerbti teisėtus interesus ir užtikrinti tolygų atitinkamų tarpininkų dalyvavimą.

Vertinimo procesas turi būti nešališkas ir mechanizmai turi veikti išvengiant bet kokių interesų konfliktų. Žmonių, vykdančių vertinimą kompetencijos taip pat turi būti užtikrintos.

Prie šių principų, specialiai suformuluotų identifikuoti ir pripažinti neformalųjį ir savaiminį mokymąsi, reikia pridėti ir bendruosius *viso* mokymosi vertinimo principus (žiūr. žemiau: Pagrindinės vertinimo sąvokos)

Keletas išvadų

Šio projekto kontekste tampa aišku, kad:

- vertinimas bet kurios iš šių mokymosi formų (formalaus/neformalaus/savaiminio) taip pat liečia ir kitų mokymosi formų vertinimą
- bet kurioje formoje pasiekto mokymosi elementai gali būti derinami ir papildomi kitos formos mokymosi elementais (kad būtų užtikrintas visaapimantis mokymasis)
- visų formų mokymosi vertinimas turi laikytis bendrų validumo, skaidrumo ir patikimumo principų (žiūr. toliau: Vertinimas: principai ir eiga) – ir būti paremti (kaip minėta anksčiau) kokybę užtikrinančiais mechanizmais.

Bendrieji Europos principai, minėti anksčiau, atitinkamai iškelia savus klausimus, liečiančius dvi tam tikras neformalaus ir savaiminio mokymosi vertinimo problemas. Pirmą, kaip galima *pamatyti* mokymąsi iš asmeninės, socialinės ir profesinės patirties, t.y., kaip jį aiškiai pateikti, nurodant tokio mokymosi pobūdį, apimtį, gilumą ir pritaikymą? Antra, kaip *įvertinti* tokį mokymąsi?

Mokymosi pasiekimai

Bendros Europos nuostatos atsako į šiuos klausimus per mokymosi pasiekimus, kuriuos galima taikyti visoms mokymosi formoms. Vienas iš mokymosi pasiekimų apibrėžimų sako, kad tai yra "... konstatavimas to, ką besimokantysis žino ir/ar gali padaryti mokymosi proceso pabaigoje..." (CEDEFOP Terminų žodynas: 2007)

Platesni apibrėžimai apima mokymosi pasiekimus, kaip apibūdinimą pasiekto ar siekiamo mokymosi, žinių, supratimo, įgūdžių ir kompetencijų atžvilgiu. Europos Kvalifikacijų Gairės (pasiūlytos ES 2006 rugsėjį ir priimtos Europos Parlamento ir Tarybos 2007 gruodį) apibrėžia mokymosi pasiekimus žinių, įgūdžių ir kompetencijų forma. Toliau skirtumai tarp šių mokymosi kategorijų gali būti daugiau simboliniai. EKG (EQF) (kaip nurodyta ES pareiškime *Europos Kvalifikacijų Gairių paaiškinimas: 2007*) priskiria tam tikrus įgūdžius kompetencijų kategorijai, o tam tikras žinių formas įgūdžių kategorijai.

Vis dėlto, nesvarbu kokie būtų apibrėžimai, mokymosi pasiekimai gali būti panaudoti diskriminacijai tarp skirtingų mokymosi formų. Pateikti kaip žinios, įgūdžiai, kompetencijos ar jų derinys, mokymosi pasiekimai kaip tokie, sudaro išorinius vertinimus, kuriems galima sukurti tinkamus mokymosi įvertinimo būdus. Aišku, kad tinkamos vertinimo tvarkos sukūrimui aiškus pasiekimų apibrėžimas yra ypač svarbus.

Mokymosi pasiekimai gali būti taikomi įvairiais lygiais ir skirtingiems tikslams. Jie gali būti naudojami:

- bendrais bruožais apibrėžiant visus mokymosi pasiekimus, patvirtintus nacionalinėmis kvalifikacijomis (laipsniais, sertifikatais, diplomais) (žiūr. žemiau Nacionalinių Kvalifikacijų Gairės)
- apibrėžiant mokymąsi, kuris bus pasiektas bet kurioje formalaus mokymo ar ugdymo programoje (ar kurse).
- žinių, įgūdžių ir kompetencijų apibrėžimui, kuris įgalintų įvertinti neformalų ir savaiminį mokymąsi, kad galima būtų jį pripažinti ir, siekiant kvalifikacijos, įteisinti
- apibrėžti formalaus mokymo/ugdymo periodus kaip teiginius mokymosi, kuris bus pasiektas kiekvieno mokymo/ugdymo periodo metu ar pabaigoje
- kad būtų aišku tiek besimokančiajam, tiek vertintojui, *kas* bus tikrinama ir (dauguma atveju) *kaip* mokymasis bus tikrinamas.

Nacionalinių Kvalifikacijų Gairės

Nacionalinių Kvalifikacijų Gairės (NKG), paremtos mokymosi pasiekimais, rodo bendrą vystymąsi Europos mastu. 2007 Gruodžio mėnesio duomenys parodo šį progresą:

- 6 Europos šalys sukūrė NKG orientuodamosi į mokymosi rezultatus (Airija, JK(Anglija, Škotija, Velsas), Prancūzija, Malta)
- 14 šalių jau kuria savo NKG mokymosi rezultatų pagrindu (Austrija, Belgija, Bulgarija, Kroatija, Čekija, Vokietija, Vengrija, Italija, Latvija, Portugalija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Turkija)
- 9 šalys svarsto apie galimybę kurti NKG, paremtas mokymosi pasiekimais (Danija, Estija, Lietuva, Liuksemburgas, Olandija, Norvegija, Lenkija, Rumunija, Švedija)
- 4 šalys dar nepradėjo svarstymo/tobulinimo proceso (Kipras, Suomija, Graikija, Islandija)

[Šaltiniai:: Gordon Clark, Head of Unit, European Commission, DG Education and Culture, 'The learning outcomes' perspective and its impact on European education and training policies', presentation Cedefop Conference 'Rhetoric or reality : the shift towards learning outcomes in European education policies and practices', Thessaloniki, October 2007 ; Loukas Zahilas, 'EQF as a catalyst for national developments', presentation TTnet 10th Annual Conference, Thessaloniki, December 2007]

Vertinimas : principai ir procesai

Pagrindiniai čia pateikiami principai yra įvairūs vertinimu siekiami tikslai ir žinoma, validumo, skaidrumo ir patikimumo principai.

Vertinimo tikslai

Vertinimu yra siekiama įvairių tikslų. Vertinimas gali būti naudojamas:

- patikrinti studentų pažangą
- nustatyti silpnąsias vietas ar pabrėžti stipriąsias
- pateikti komentarus besimokantiems, kad galėtų tobulėti
- pateikti komentarus mokytojams ir ugdytojams
- pateikti komentarus kitiems socialiniams dalininkams
- išrinkti studentus studijų kursui ar įdarbinimui

- nustatyti turimus besimokančiojo įgūdžius
- prisidėti prie kurios nors visuotinai pripažintos akreditacijos sistemos
- pripažinti ankstesnius pasiekimus ir patirtį ir paskatinti kreditų kaupimą ir perdavimą
- parodyti studentams, kad jie jau pasiekė vieną ar kitą tikslą ar įgijo įgūdį
- motyvuoti besimokantįjį.
- nustatyti ir pripažinti neformalų ir savaiminį mokymąsi

Vertinimas praktiškai gali siekti daugiau nei vieno tikslo – pavyzdžiui, ne tik patikrinti studento pažangą, bet ir motyvuoti besimokantįjį.

Vertinimo tipai

Nustatyti trys platūs vertinimo tipai:

Diagnostinis vertinimas

Diagnostiniai vertinimai naudojami esamų ar trūkstamų žinių nustatymui. Taip pat jie gali parodyti paslėptas besikartojančių mokymosi sunkumų priežastis. Diagnostinis testas gali parodyti, pavyzdžiui, kad studentui sunkiai sekasi mokytis profesijos dėl to, kad jis neturi tinkamų skaičiavimo įgūdžių. Kai tai nustatoma, studentui galima suteikti reikalingą pagalbą.

Formuojantysis vertinimas

Pirminis formuojančiojo įvertinimo tikslas yra pateikti grįžtamąją informaciją studentams ir ugdytiniais. Toks vertinimas rodo asmeninę besimokančiojo pažangą; ir taip pat gali parodyti esamus ar galimus mokymosi sunkumus – pavyzdžiui, svarbios sąvokos nesupratimą. Šis vertinimas naudojamas mokymosi kontrolei viso kurso ar mokymosi periodo metu. Mokytojams ir ugdytojams formuojantysis vertinimas taip pat suteikia informacijos apie jų sėkmę padedant studentams ir ugdytiniais siekti mokymosi, kaip apibrėžta to kurso/mokymo mokymosi rezultatų rinkinyje.

Pagrindinis formuojančiojo vertinimo tęstinumo aspektas yra tas, kad jis leidžia dėstytojui ir studentui diskutuoti. Dažniausiai naudojama formuojamojo vertinimo technika yra apklausa klasėje, trumpi testai raštu, esė ar kontrolinės užduotys ir įvertinimai praktinės veiklos, vykstančios darbo vietoje, dirbtuvėje ar klasėje.

Sumuojantysis vertinimas

Sumuojantysis vertinimas kartais yra vadinamas “galutiniu vertinimu”. Jis galutinai nustato, ar individui pavyko ar nepavyko baigti mokymo/ugdymo programą arba programos modulį ar skyrių. Sumuojantysis vertinimas paprastai naudojamas pasiekto mokymosi apimčiai įvertinti, taip pat studentų individualių darbų kokybei vertinti ir kai kuriais atvejais, skirti galutinius pažymius ir atestaciją.

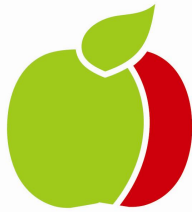
Sumuojančiam vertinimui naudojami tokie būdai ar metodai:

- egzaminų centro paruošti egzaminai
- projektai
- mokytojų ruošti pasiekimų testai
- įgūdžių/kompetencijų įvertinimas
- dienoraščių, laboratorinių užrašų ar darbo patirties ataskaitų tikrinimas
- produktų, portfolio ir profesijos produktų apžiūra.

Praktiškai, besimokantįjį galima vertinti visais trimis vertinimo tipais išvardinta tvarka. Diagnostinis testavimas suteiks informacijos apie besimokančiojo “pasirengimą” pradėti mokymo kursą, anksčiau įgytų žinių bei įgūdžių lygį ir papildomos pagalbos ar papildomo mokymosi poreikį, kad galėtų imtis minėtų studijų. Kitais atvejais, atsižvelgiant į situaciją ir tikslus, tas pats testas gali būti skirtas daugiau nei vienam vertinimui. Pavyzdžiui, ta pati užduotis gali padėti įvertinti pažangą, tuo pačiu nustatant ateities poreikius – t.y. šiuo atveju vertinimas yra ir formuojantysis, ir diagnostinis.

Pagrindinės vertinimo sąvokos: validumas, skaidrumas, patikimumas

Validumas - kai testas įvertina tai, ką jis ir turėtų vertinti. Matavimo juosta yra tinkamas įrankis ilgiui matuoti, bet nėra tinkamas matuoti svoriui. Vertintojai turi labai aiškiai nurodyti, ką jie stengiasi įvertinti. Šiuo požiūriu yra labai svarbu nustatyti aiškius ir tinkamus mokymosi rezultatus. Validumas nurodo *koks* mokymasis bus testuojamas ir *kaip* jis bus testuojamas. Validumas reikalauja, kad pasirinkti mokymosi testavimo būdai atitiktų tikslą.

Patikimumas liečia įvertinimo pastovumą. Tai reiškia, kad įvairiose situacijose bus taikoma ta pati taškų (ar rezultatų) struktūra, tai pačiai studentų populiacijai. Patikimumas neturi priklausyti nuo to, *kas* vertina, ar *kas yra* vertinamas.

Skaidrumas užtikrina, kad vertinimo forma būtų nešališka ir nediskriminuotų kai kurių studentų dėl priežasčių, visiškai nesusijusių su jų galimybėmis. Klasikinis pavyzdys yra polinkis sutelkti dėmesį į fizines negalias (pvz. žodžiu klausinėti kurčią studentą), tačiau neapsiriboja vien šiuo faktoriumi. Apskritai, gali būti daug būdų, skirtingiems individams pademonstruoti savo kompetencijas. Vertintojo parinkti metodai gali būti palankūs vieniems (pvz, tiems, kurie gerai rašo esė), bet nepalankūs kitiems. Kalbant apie mokymąsi visą gyvenimą, skaidrumo sąvoka tampa ypač svarbi. Darbo jėgai lengvai judant Bendrijos viduje, kuriant skaidrų testinimą reikia atsižvelgti į kalbinę aplinką bei kultūros ir istorijų skirtumus bei normas.

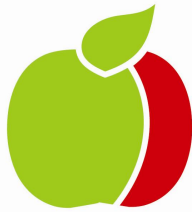
Vertinimo taikymas

Remdamasis Europos iniciatyvomis, šis projektas pabrėžia mokymosi visą gyvenimą visomis jo formomis svarbą. Taip pat ir metodus, ir identifikavimą, ir jo pripažinimą.

Apskritai šis projektas analizuoja vertinimo priemones per profesijos studentų ar besimokančiųjų vertinimo prizmę, bet tie patys ar panašūs metodai gali būti naudojami visų besimokančiųjų kompetencijų įvertinimui (taip pat ir jų mokytojų ar ugdytojų). Mokymosi visą gyvenimą kontekste, mokymasis vyksta daugelyje situacijų: besimokančiojo darbo ar gyvenamoje vietoje. Abiejose vietose gausu mokymosi situacijų. Kad būtų užtikrintas individo mokymasis šiomis skirtingomis aplinkybėmis, labai svarbu pripažinti tą mokymąsi, nesvarbu ar jis buvo formalus, neformalus ar savaiminis. Kruopščiai suplanuoti, parinkti ir pritaikyti vertinimo metodai ir priemonės padės pripažinimo eigai.

Paskutiniame Cedefop pranešime (žiūr. Literatūros sąrašą) pateikiami keli praktiški metodai, naudojami neformaliai ir savaiminiam mokymuisi nustatyti.:

- (struktūrizuotas) interviu
- tiesioginis darbo/profesijos ar mokymo kompetencijų stebėjimas
- profesinių žinių ir įgūdžių savianalizė/savęs vertinimas
- asmeninių mokymosi poreikių žymėjimas

- individualaus/asmeninio mokymosi plano paruošimas
- detalaus mokymo plano laikymasis
- ataskaitos apie mokymąsi iš asmeninės patirties paruošimas
- mokymosi aplanko pateikimas
- Testai, esė ar kiti formalūs metodai ankstesnio mokymosi nustatymui.

Galų gale, taikant bet kurį šių metodų reikia nepamiršti, kad suaugusiųjų mokyme nustatyta nemažai mokymosi sunkumų, taigi naudojant vieną ar kitą metodą, gali prireikti jį modifikuoti, atsižvelgiant į specifinius studento poreikius. Plačiau apie metodų naudojimą ir apie tai, kaip kai kurie vertinimo metodai gali padėti įvertinti ankstesnį mokymąsi skaitykite Ištekliai dalyje.

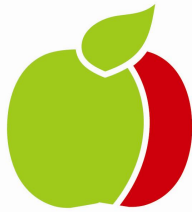
Vertinimo kokybės užtikrinimas

Visais vertinimo atvejais – formalaus, neformalaus ar savaiminio mokymosi – turi būti tam tikri mechanizmai ir procedūros, užtikrinančios vykdomo vertinimo patikimumą. Kokybės užtikrinimui reikia atkreipti dėmesį į:

- pačius vertintojus
- sistemas, kuriose jie vykdo vertinimą

Vertintojai turėtų patys būti kompetentingi tose žinių, įgūdžių ir kompetencijų srityse, už kurias yra atsakingi. Ta kompetencija yra apibrėžiama patirties, išsilavinimo ir kvalifikacijų visuma. Be to, ir kokybės užtikrinimo *sistema* leis patikrinti kiekvieno vertintojo patirtį, erudiciją ir kvalifikacijas, kad galima būtų jį patvirtinti kaip kompetentingą vertintoją. Kai kuriose sistemose gali būti, kad toks patvirtinimas bus kurios nors institucijos vidaus reikalas (pavyzdžiui universiteto). Kad parodytų kompetenciją kitose sistemose (tokiose kaip JK, pavyzdžiui), mokytojas/ugdytojas turės gauti Vertintojo Sertifikatą - kas suteiks teisę tam žmogui atlikti įvairius vertinimus tautiniu mastu, įvairiose aplinkose ir skirtingoms organizacijoms ir institucijoms.

Kokybės užtikrinimo sistema taip pat pateiks kitų saugiklių, ypač patikimumo. Toliau (paimta iš Webb, 2007) pateikiami principai, kurių turėtų laikytis visos sistemos, norinčios užtikrinti vertinimo kokybę – nesvarbu, formalaus, neformalaus ar savaiminio mokymosi. Tokia kokybės užtikrinimo sistema garantuotų, kad :

- pasirinkti vertinimo metodai yra tikslingi; t.y. jie tinkamiausia priemonė patikrinti norimas žinias, įgūdžius ar kompetencijas.
- kiekvienam elementui (testui, darbeliui, demonstravimui...) yra nustatyti aiškūs ir tikslūs kriterijai ir reikalavimai, taip pat ir visiems bendriems elementams (kaip portfolio ar projekto vertinimui).
- visi reikalavimai, vertinimo kriterijai ir eiga yra iš anksto žinomi visiems kandidatams
- yra nustatyti atitinkami reikalavimai patvirtintiems vertintojams skirti
- sumuojamojo vertinimo rezultatai yra apibendrinti ir patvirtinti paskirtų vertintojų grupės
- galutiniai rezultatai yra patvirtinami nepriklausomoje komisijoje (egzaminuotojų grupė/komanda/žiuri)

Kai vertinamas neformalusis ar savaiminis mokymasis, galima taikyti papildomus principus, kad būtų užtikrinta:

- ar yra nustatyti aiškūs rezultatai, kurių galima pasiekti per neformalų ar savaiminį mokymąsi (pvz, ką galima panaudoti iš formaliojo mokymosi programos, ar kiek kreditų reikia pripažinimui.)
- suteikiama tinkama pagalba ir konsultacijos kiekvienam besimokančiajam, norinčiam pateikti prašymą pripažinimui, neformalaus ar savaiminio mokymosi pagrindu.
- būtų suteikti diagnostinis ir formuojantysis vertinimai (pagal poreikį), kad galima būtų nustatyti besimokančiojo mokymosi poreikius.

Numatyta, kad mokytojams ir ugdytojams Vertinimo programose reikės laikytis šių kokybės užtikrinimo sąlygų studijuojant kokybės užtikrinimo sistemą, taikomą jų institucijoje ar organizacijoje, dalinantis rezultatais ir siūlant tolesnio tobulinimo būdus, jei tik jų reikia.

Literatūra

Council of the European Union – General Secretariat. *Presidency conclusions: Lisbon European Council of 23 and 24 March 2000*. Brussels: Council of the European Union, 2000.

Council of the European Union. *Draft conclusions of the Council and of the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council on Common European Principles for the identification and validation of non-formal and informal learning*.

Brussels: Council of the European Union, 2004.

European Commission. *Making a European area of lifelong learning a reality: communication from the Commission*. Brussels: European Commission, 2001.

European Commission. *Explaining the European Qualifications Framework for Lifelong Learning*. Brussels: European Commission, nd [2007]

Kolb, D.A. (1984) *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Hall Inc., New Jersey

Rogers, C. and Freiberg, H. J. (1993) *Freedom to Learn* (3rd edn.), New York: Merrill

Webb, Edwin. *Recognition and validation of non-formal and informal learning for VET teachers and trainers in the EU member states*. Cedefop Panorama series; 147. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007.